

НАВЧАЛЬНО-СТРАТЕГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ У НАВЧАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ СТУДЕНТІВ НЕЛІНГВІСТИЧНИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Вступ. На сьогоднішній день вивчення іноземної мови та вміння застосовувати знання на практиці стало невід'ємною частиною нашого життя. Задачею закладів вищої освіти України у вивченні іноземних мов у сучасних умовах є розробка стратегії для формування здатності компетентного використання набутих знань у процесі вирішення професійних задач. Іноземна мова визначається як невід'ємний аспект підготовки майбутнього професіонала. Вивчення іноземної мови студентами нелінгвістичних закладів вищої освіти є обов'язковою частиною професійної підготовки та загальної освіченості особистості.

Мета. Визначити сутність поняття «навчально-стратегічна компетентність» та розглянути процес її формування у навчанні студентів іноземної мови.

Основний матеріал. У навчанні іноземної мови вищі навчальні заклади ставлять перед собою задачу сформувати у студентів здатність якісно використовувати набуті знання у ситуаціях професійного іншомовного спілкування.

Поняття «компетентність» включає в себе знання та вміння відповідно до професійної діяльності, а також певні якості, такі як: здатність до співробітництва та групової роботи, оцінювання ситуації, логічного мислення, відбору та аналізування інформації. Компетентність формується під впливом здобутих знань, інформації та практичного досвіду. Освіта займає ключове місце у формуванні компетентної особистості.

Одним з аспектів при вивченні іноземної мови є навчально-стратегічна компетентність, метою якої є формування навчальних умінь, оволодіння стратегій вивчення і використання іноземної мови. Навчально-стратегічна компетентність складається з навчальної компетентності та стратегічної.

Начальна компетентність передбачає здатність до усвідомленого самостійного навчання та його організації від постановки цілей до оцінювання особистого прогресу. Змістом цієї компетентності є знання власних психологічних особливостей, що впливають на процес вивчення мови, вміння вибирати найефективніші стратегії відповідно до навчальних цілей, здатність працювати самостійно та в групах, переборювання тривожності при вивченні іноземної мови та при спілкуванні нею.

Навчальна компетентність стимулює розвиток загальної мовної свідомості. Тобто, студент контролює свою мовну діяльність, обираючи різні навчальні стратегії, внаслідок чого у нього підвищується інтерес до вивчення іноземної мови та здатність аналізувати ефективність чи неефективність обраних ним стратегій. Завдяки цьому формується організаційна послідовність дій у досягненні поставлених цілей.

Під **стратегічною компетентністю** розуміється здатність компенсувати недостатність знання мови при спілкуванні, а також подолання мовного бар'єру, який виникає через недостатній досвід спілкування іноземною мовою.

Стратегічна компетентність передбачає наявність знань вербальних і невербальних засобів щодо компенсації у спілкуванні прогалин у володінні іноземною мовою, знань про словотворення, граматичні форми тощо, які сприяють використанню обґрунтованої здогадки; моделей мовленнєвої поведінки та набору мовленнєвих дій для досягнення поставленої комунікативної задачі (комунікативних стратегій); відповідних навичок і умінь, що дозволяють використовувати ці стратегії [2].

Стратегію можна визначити як оптимальну послідовність дій для досягнення певної мети.

Сучасні дослідники розрізняють такі види стратегій:

- навчальні стратегії (стратегії концентрації на навчанні, конкретному завданні; стратегії планування процесу вивчення; стратегії контролю розуміння матеріалу, ходу виконання завдань; стратегії самооцінки виконання завдань; стратегії запам'ятовування та ін.);
- стратегії використання іноземної мови у різних видах мовленнєвої діяльності (використання мовленнєвих кліше; моніторинг успішності усного висловлювання за допомогою жестів, міміки, дій слухача та ін.);
- комунікативні стратегії (формулювання запитань з метою уточнення, корекції, здогадів, стратегії керування емоційним напруженням, зменшення хвилювання; використання мови тіла, співробітництво з носіями мови) [4].

Розуміння цих стратегій та вміння застосовувати їх на практиці призводить до готовності студентів здійснювати навчально-пізнавальну діяльність.

Тож, формування стратегічної компетентності носить циклічний характер. Т. Олійник вважав, що кожен з циклів включає певні етапи: 1) усвідомлення та аналіз власних стратегій; 2) розширення діапазону стратегій у результаті колективного обговорення та власних спостережень; 3) ознайомлення з іншими стратегіями; 4) індивідуальний вибір найбільш ефективних; 5) використання певних підказок; 6) висновки про стратегії, які необхідно використовувати [2].

Згідно з дослідженнями, саме достатньо розвинута навчально-стратегічна компетентність дозволяє студенту справлятися з неочікуваними пізнавальними чи психологічними проблемами в процесі невідготовленого володіння іноземною мовою, коли можливість скористатися готовими рішеннями є надзвичайно обмеженою [4].

Навчально-стратегічна компетентність може передбачати застосування особистих стратегій мови, тобто системою способів для самостійного удосконалення навичок та знань іноземної мови поза навчальним процесом.

Особисті стратегії вивчення іноземної мови (з читання, говоріння, письма та аудіювання) в поза навчальний час, можна розглядати як реальну самостійну іномовну діяльність студентів з метою удосконалення рівня і задоволення в оцінці знань.

Широке використання особистих стратегій свідчить про високий рівень внутрішньої мотивації студентів та їх готовність використовувати набутті знання в практичній діяльності [3].

Однією з особливостей вивчення іноземної мови є доступність навчального матеріалу, що повинен бути зрозумілий студентам. Послідовність вивчення іноземної мови включає в себе набуття базових загальних знань іноземної мови з поступовим переходом до спеціалізованого матеріалу.

Важливо обрати дієві методи навчання для вивчення іноземної мови студентами нелінгвістичних вузів. Одним з найбільш поширених інноваційних методів є метод проектів, який розглядають як цілісну педагогічну систему. Основою цієї системи є побудова навчання на творчому засвоєнні знань у процесі самостійної, індивідуальної або групової діяльності для виконання завдань професійного спрямування. Цей метод був розроблений американським філософом Дж. Д'юї у 1920-х роках. Його пропозиція полягала у зосередженні побудови навчання на активній основі через доцільну діяльність студента, враховуючи його власний інтерес саме в цьому знанні. Практичною метою навчання іноземної мови в умовах методу проектів є формування мовленнєвих здібностей та комунікативної компетенції студентів на основі спілкування, обмеженого тематикою та мовним матеріалом [1].

Отже, завдяки інтенсивній роботі, організації навчання та застосуванню особистих стратегій, досягається значний прогрес в оволодінні іноземної мови та умінні застосовувати знання у професійній діяльності.

Висновок. Навчально-стратегічна компетентність є важливою частиною в опануванні іноземної мови. Формування здатності до усвідомленого навчання та застосування стратегій вивчення дозволяє використовувати іноземну мову у подальшій професійній діяльності. Аналіз стратегій та власний вибір щодо їх використання робить навчання більш ефективним. Важливо вибудувати процес навчання цікавим, завдяки чому у студентів сформується бажання до самостійної іномовної діяльності.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Безлюдний Р. О. Специфіка викладання іноземних мов у немовних вузах. *Викладання іноземних мов для студентів немовних спеціальностей: стан, проблеми, перспективи*: збірник матеріалів II Всеукраїнського науково-практичного вебінару (2 грудня 2015 р.), Житомир: Житомирський державний університет імені Івана Франка, 2015. – С. 6. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/42975964.pdf>
2. Задорожна О. І. Сутність поняття стратегічної компетентності в сучасній лінгводидактиці. *Науковий вісник Ужгородського національного університету: серія: Педагогіка. Соціальна робота* / голов. ред. І. В. Козубовська, Ужгород: Говерла, 2017. – Вип. 2 (41). URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/18288>
3. Михайлова Л. В. Особисті стратегії при вивченні іноземної мови. *Інститут безперервної фахової освіти Придніпровської державної академії будівництва та архітектури*. URL: http://www.rusnauka.com/7_NMIV_2010/Philologia/60052.doc.htm
4. Никитенко Н. В. Значення навчально-стратегічної компетентності у формуванні іншомовного професійного спілкування студентів. *Актуальні*

проблеми економіки та соціального розвитку підприємств харчової промисловості: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (24 – 25 квітня 2014 р.), Київ: НУХТ, 2014. URL: <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/handle/123456789/15627>